

Wyrażenie *persona grata* ‘osoba mile widziana, pożądana’ w językach słowiańskich na tle wyrażenia *persona non grata* ‘osoba niemile widziana, niepożądana’

Tadeusz Lewaszkiewicz

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ORCID: 0000-0003-0676-9841

The Expression *persona grata* ‘a Welcome or Desirable Person’ in Slavic Languages, Contrasted with the Expression *persona non grata* ‘an Unwelcome or Undesirable Person’

ABSTRACT: The expressions *persona grata* and *persona non grata* (the latter evidenced mainly in its diplomatic meaning) are undoubtedly current in all Slavic languages, although for some of them they are not found in lexicographic sources used in the article. In the majority of Slavic languages, the expression *persona non grata* seems to occur more often than *persona grata*, a fact that can be gleaned from national

corpora of Slavic language which the author managed to access for the purposes of this article. The fact that in the Russian language corpus the expression *persona non grata* only slightly prevails over *persona grata*, while in the Upper Sorbian language corpus there are more examples of *persona grata* than *persona non grata*, is particularly noteworthy.

KEYWORDS: Slavic linguistics; lexicology; lexicography; language corpora.

CONFLICT OF INTERESTS STATEMENT: The author declares that there were no conflicts of interest in this study.

AUTHOR'S CONTRIBUTION: The author assumes sole responsibility for: preparing the research concept of the article, the way it is presented, developing the method, collecting and analyzing data, formulating conclusions, and editing the final version of the manuscript.

1. Uwagi wstępne

Łacińskie wyrażenie *persona non grata* występuje w wielu językach świata, w tym w językach słowiańskich. W dalszej części artykułu poinformuję, czy to wyrażenie jest udokumentowane we wszystkich językach słowiańskich. Niemniej głównym przedmiotem mojego zainteresowania jest obecność wyrażenia *persona grata* ‘osoba mile widziana, pożądana, poważana’ w językach słowiańskich, obecność połączenia wyrazowego – jak się wydaje – znacznie rzadziej używanego niż *persona non grata*. Sądzę, że większość współczesnych użytkowników języka polskiego nigdy nie spotkała się z wyrażeniem *persona grata*, wielu Polaków zaś zna i rozumie połączenie wyrazowe *persona non grata*. Taki stan językowy mamy najprawdopodobniej także w innych językach słowiańskich.

W pierwszej części artykułu ustale, czy wyrażenia *persona grata* i *persona non grata* są poświadczone w podstawowych źródłach leksykograficznych poszczególnych języków słowiańskich. W największym stopniu wykorzystam polskie słowniki. Gdy chodzi o inne języki słowiańskie, możliwość dotarcia do odpowiednich i licznych opracowań leksykograficznych jest znacznie mniejsza¹. W zasadzie wystarczy jednak poświadczenie *persona grata* i *persona non grata* w jednym źródle leksykograficznym, ponieważ dowodzi ono obecności tych przykładów w konkretnym języku słowiańskim.

Bardziej miarodajne wyniki dają poszukiwania obecności *persona grata* i *persona non grata* w słowiańskich narodowych korpusach językowych. Okazuje się, że wzmiankowane wyrażenia (zwłaszcza *persona grata*) znane są w tekstach konkretnych języków słowiańskich, chociaż nie zarejestrowały ich ważniejsze słowniki tych języków. Szczególnie istotny jest stosunek liczbowy i procentowy poświadczeń *persona grata* do *persona non grata*.

Problem polega jednak na tym, że prawie połowa języków słowiańskich (siedem spośród piętnastu) nie ma odpowiednich korpusów językowych lub dostęp do nich jest bardzo utrudniony. Mam na myśli następujące korpusy: Narodowy Korpus Języka Bośniackiego (Nacionalni korpus bosanskog jezika); Narodowy Korpus Języka Serbskiego (Националн корпус српског језика/Nacionalni korpus srpskog jezika); Narodowy Korpus Języka Czarnogórskiego (Црногорски националн корпус/Crnogorski nacionalni korpus); Narodowy Korpus Języka Macedońskiego (Национален корпус на македонскиот јазик/Nacionalen korpus na makedonskiot jazik); Narodowy Korpus Języka Bułgarskiego

1 W bibliotekach ośrodków uniwersyteckich znajdują się zazwyczaj tylko ważniejsze słowniki ogólne języków słowiańskich, w których rzadko odnotowuje się interesujące nas wyrażenia łacińskie. Znacznie mniej jest słowników wyrazów obcych, a właśnie raczej w nich można się spodziewać obecności wyrażen *persona grata* i *persona non grata*. Istnieją internetowe edycje niewielu słowników słowiańskich.

(Национален корпус на българския език/Nacionalen korpus na bǎlgarskija ezik); Narodowy Korpus Języka Ukraińskiego (Національний корпус української мови/Nacijonal'nyj korpus ukrajinśkoji movy); Narodowy Korpus Języka Białoruskiego (Беларускі нацыянальны корпус/Biełaruski nacyjanalny korpus).

2. Wyrażenia *persona grata* oraz *persona non grata* w leksykografii słowiańskiej

2.1. Leksykografia polska

Najważniejsze polskie słowniki ogólne nie rejestrują powyższych wyrażień. Chodzi o następujące słowniki: L, SWil, SW, SJPDor, SJPSzym, SJPDun. ISJP dokumentuje *persona non grata*, ale nie ma w nim *persona grata*. Brak *persona grata* oraz *persona non grata* w polskich słownikach frazeologicznych, np. w SFSkor. Nie notuje tych wyrażień także SPP 1996.

Wyrażenia *persona non grata* (4 cytaty) oraz *persona grata* (3 cytaty) odnotowuje internetowy WSJP PAN. Oba przykłady poświadczą również SWO: „**persona grata** osoba mile widziana; osoba, w stosunku do której państwo przyjmujące ją jako przedstawiciela dyplomatycznego nie zgłasza żadnych zastrzeżeń”; SWO: „**persona non grata** osoba niepożądana, niemile widziana; przedstawiciel dyplomatyczny lub członek personelu dyplomatycznego, którego obecność na terytorium państwa przyjmującego stała się niepożądana”.

Natomiast w książce Łacina na co dzień [Jędraszko 1973: 168] znajduje się wyrażenie PERSONA GRATA 'osoba miła, będąca w łaskach', ale brakuje wyrażenia PERSONA NON GRATA, co budzi zdziwienie.

2.2. Leksykografia górnołużycka i dolnołużycka

Pośród dosyć licznych słowników górnołużyckich tylko DOW/NHS zamieszcza hasło: „**Persona grata** persona grata *indekl. f.*”. Podany jest odpowiednik wyrażenia niemieckiego, ale brak objaśnienia semantyki tego połączenia wyrazowego w języku górnołużyckim. Słownik pomija hasło *persona non grata*, co nie dowodzi braku obecności tego wyrażenia w języku górnołużyckim. Słowniki dolnołużyckie (np. DNS/NDW) nie poświadczają obu połączeń wyrazowych, ale język dolnołużycki z pewnością je zna.

2.3. Leksykografia czeska

SSJČ podaje hasło *persona grata* oraz jego zaprzeczony odpowiednik *persona ingrata* (nie: *persona non grata*). Oto odpowiedni cytat: „Persona grata [-só-grá-] (lat. kniž. vítaná osoba, dobře zapsaná; p. ingrata nevíтанá, nežádoucí osoba”.

SSČŠV ma tylko wyrażenie *persona ingrata* (brak *persona grata* i *persona non grata*). PČP odnotowuje *persona grata*, ale pomija znacznie częściej używane *persona ingrata*. W P-ČS brak zarówno *persona grata*, jak i *persona ingrata*. Wymienione źródła leksykograficzne nie *dokumentują* wyrażenia *persona non grata*, ale z pewnością funkcjonuje ono w języku czeskim, o czym świadczą nieliczne przykłady w Czeskim Korpusie Narodowym/Český národní korpus.

2.4. Leksykografia słowacka

Oba wyrażenia odnotował słowacki słownik ortograficzny PSP. Brak tych przykładów w słowniku polsko-słowackim/słowacko-polskim SP-S/S-P.

2.5. Leksykografia słoweńska

Obszerny słoweński słownik on-line (SSKJonline) zawiera oba wyrażenia: *persona grata* 'vplivna, pomembna oseba' oraz *persona non grata* 'nezaželena oseba'. Brak interesujących nas przykładów w słownikach: polsko-słoweńskim P-SS i słoweńsko-niemieckim S-NS.

2.6. Leksykografia chorwacka

Brak wyrażen *persona grata* i *persona non grata* w jednotomowym słowniku języka chorwackiego RHJAnić, w chorwackich słownikach ortograficznych (HPBab-Fin-Mog; HPBab-Mog) oraz w słowniku serbsko-chorwacko-polskim SS-Ch-P--Fran i słowniku polsko-chorwackim P-HRMog-Pin. Oba wyrażenia poświadczą jednak język chorwacki (zob. Narodowy Korpus Języka Chorwackiego).

2.7. Leksykografia serbska

Wyrażeń *persona grata* i *persona non grata* nie notuje słownik Macierzy Serbskiej RSJMatSrp. Brak również tych przykładów w słowniku polsko-serbskim P-SR/SP-S.

2.8. Leksykografia bośniacka

Brak *persona grata* i *persona non grata* w RBj.

2.9. Leksykografia czarnogórska

Brak *persona grata* i *persona non grata* w czarnogórskim słowniku ortograficznym PCJRCJ.

2.10. Leksykografia macedońska

Digitalny słownik języka macedońskiego DRMJ notuje oba wyrażenia: „(во дипломатијата) Персона (нон) грага – (не)пожелна личност”. Brak tych

przykładów w słowniku macedońsko-rosyjskim M-RRGaw i w słowniku macedońsko-polskim oraz polsko-macedońskim SM-P/P-MPianTopVid.

2.11. Leksykografia bułgarska

Wielotomowy *Речник на българския език* (онлайн) RBE² zawiera oba wyrażenia: **„Персона грата. Книж.** Лице, чието назначение в качеството на дипломатически представител в някоя държава е одобрено от правителството на тази държава. **Персона нон грата. Книж.** 1. Обикн. в дипломатията. Лице, на което не се разрешава да пребивава в някоя държава. [...]. 2. *Разш.* Лице, което е нежелано някъде от някого [...].”

Interesujące nas przykłady znajdują się także w bułgarskim słowniku wyrazów obcych RČDBE: „п е р с о н а г р а т а – желано лице, покровителствувало лице (предимно за дипломатически представител); п е р с о н а н о н г р а т а – нежелано лице”.

2.12. Leksykografia rosyjska

ORD poświadcza tylko *персона грата* (brak *персона нон грата*). Oba wyrażenia dokumentuje obszerny słownik wyrazów obcych SIWS: *персона грата*: „1. Дипл. желанная личность; 2. Лицо, пользующееся особым расположением где-либо, у кого-либо. [...]”; *персона нон грата* – jedynie znaczenie dyplomatyczne ‘пожелательная личность’. Odnotowują je również słowniki ortograficzne: ROS i NOS. Brak poświadczeń w SRJOż oraz w NSRJEfr.

2.13. Leksykografia ukraińska

Czterotomowy słownik objaśniający NTSUM zamieszcza oba wyrażenia: *персона грата* (w znaczeniu dyplomatycznym – ‘osoba akceptowana jako przedstawiciel dyplomatyczny’) oraz znaczenie przestarzałe ‘osoba pożądana, mile widziana’; *персона нон грата* (w znaczeniu dyplomatycznym oraz w znaczeniu przestarzałym ‘osoba niepożądana, niemile widziana’: „особа, яка не користується прихильністю”). Słownik encyklopedyczny US-E podaje *персона нон грата* tylko w znaczeniu dyplomatycznym. Brak obu wyrażeń w słowniku ortograficznym OSUM.

2.14. Leksykografia białoruska

Najważniejszy (pięciotomowy w sześciu woluminach) słownik objaśniający współczesnego języka białoruskiego TSBM zamieszcza oba wyrażenia:

2 Do 2024 roku ukazało się 16 tomów (А-системност).

Персона грата (лац. *persona grata* – пажаданая асоба) – а) дыпламат, кандыдатура якога на дыпламатычны пост адобрана ўрадам той краіны, куды ён накіраваны; б) (уст. і іран.) пра чалавека, які карыстаецца асобымі прывілеямі, прыхільнасцю з боку высокапастаўленай асобы. **Персона нон грата** (лац. *persona non grata* – дыпламатычны прадстаўнік, які не карыстаецца давер'ем з боку ўрада дзяржавы, куды ён назначаецца. [TSBM: t. 4: 242]

Warto zauważyć, że jedynie przy *persona grata* odnotowano znaczenie przenośne i ironiczne, brak zaś tego znaczenia przy *persona non grata*. Oba wyrażenia zamieszcza B-PS. Brak *persona grata* oraz *persona non grata* m.in. w następujących słownikach: TSBLM, P-BS/SP-B.

3. Wyrażenia *persona grata* oraz *persona non grata* w słowiańskich narodowych korpusach językowych

W poniższym przeglądzie będzie chodziło przede wszystkim o ukazanie stosunku ilościowego poświadczeń *persona grata* do *persona non grata*. Udało mi się dotrzeć tylko do danych językowych ośmiu narodowych korpusów językowych. Z każdego spośród tych języków słowiańskich uwzględniłem tylko jeden korpus (oprócz języka polskiego), nawet jeśli istnieje ich więcej. Dokładniejsze wykorzystanie korpusowych źródeł językowych to zadanie dla kontynuatorów badań nad zagadnieniem podjętym w tym artykule.

3.1. Narodowy Korpus Języka Polskiego

NKJP PAN (<https://nkjp.pl/poliquarp/>) dokumentuje *persona grata* 77 razy i *persona non grata* 534 razy; stosunek procentowy poświadczeń: 12,6% do 87,4%.

Według wyszukiwarki korpusowej PELCRA dla danych NKJP (Cytowanie) – (<https://pelcra-nkjp.clarin-pl.eu/>) wyrażenie *persona grata* jest poświadczane 36 razy w 28 różnych tekstach, zaś *persona non grata* – 101 razy w 83 różnych tekstach; stosunek procentowy poświadczeń: 26,3% do 73,7%.

3.2. Narodowe Korpusy Języków Łużyckich/Hornjoserbski nacionalny korpus HOTKO: Corpus Syn 2020 – Corpus: hotko_v2; Dolnoserbski nacionalny korpus HOTKO

Korpus górnołużycki (https://www.korpus.cz/kontext/query?corpname=hotko_v2) poświadczają 5 razy *persona grata* i 3 razy *persona non grata*; stosunek procentowy poświadczeń: 62,5% do 37,5%.

Na komentarz zasługuje przewaga liczbową przykładów z *persona grata* nad *persona non grata* – jedyna w słowiańskich narodowych korpusach językowych.

Istotne jest również to, że wszystkie konteksty użyć *persona grata* wskazują na niedyplomatyczne znaczenie tego wyrażenia, tj. 'osoba poważana, o dużym prestiżu społecznym'. Oto – dotyczący Bjedricha Adolfa Klina (1792–1855) – cytat z NBS:

Wobdžěli so wot 1845 tež při prócowanju wo založenje Maćicy Serbskeje, kotre-
jež předsyda 1847–55 běše; zo bu wuzwoleny za jeje předsydu (z 35 wot 44 hło-
sow), ma swoju přičinu w tym, zo běše jurist a *persona grata* we wočomaj wyš-
nosćow [...]. [NBS 1984: 254, cyt. za: Narodowe Korpusy Języków Łużyckich]

Korpus dolnołużycki (https://www.korpus.cz/kontext/query?corpname=hotko_v2) nie zawiera przykładów: *persona grata* i *persona non grata*.

3.3. Narodowy Korpus Języka Czeskiego/Český národní korpus: Araneum Bohemicum Maximum

Korpus (<https://www.korpus.cz/kontext/corpora/corplist>) poświadcza 26 razy *persona grata* i 226 razy *persona non grata*; stosunek procentowy: 10,3% do 89,7%.

3.4. Narodowy Korpus Języka Słowackiego/Slovanský národný korpus

Korpus (<https://korpus.sk/>) poświadcza 24 razy *persona grata* i 284 razy *persona non grata*; stosunek procentowy poświadczeń: 7,8% do 92,2%.

3.5. Narodowy Korpus Języka Słoweńskiego/Slovenski narodni korpus: cjvt gigafida

Korpus (<https://www.cjvt.si/en/research/cjvt-projects/gigafida-corpus/>) poświadcza 25 razy *persona grata* i 302 razy *persona non grata*; stosunek procentowy poświadczeń: 7,7% do 92,3%.

3.6. Narodowy Korpus Języka Chorwackiego/Hrvatski nacionalni korpus v3.o KWIC

Korpus (https://corpora.clarin.hr/crystal/#dashboard?corpname=HNK_v3o) poświadcza 5 razy *persona grata* i 46 razy *persona non grata*; stosunek procentowy poświadczeń: 9,8% do 90,2%.

3.7. Narodowy Korpus Języka Rosyjskiego/Национальный корпус русского языка/Nacional'nyj korpus ruskogo jazyka

Korpus (<https://ruscorpora.ru/>) poświadcza 20 przykładów *персона грата* w 14 tekstach i 28 przykładów *персона нон грата* w 23 tekstach; stosunek procentowy poświadczeń: 41,7% do 58,3%.

4. Podsumowanie

Wyrażenia *persona grata* ‘osoba mile widziana, pożądana, poważana’ oraz *persona non grata* funkcjonują niewątpliwie we wszystkich językach słowiańskich, chociaż nie poświadczają ich wykorzystane w artykule źródła leksykograficzne niektórych języków: dolnołużyckiego, chorwackiego, serbskiego, bośniackiego, czarnogórskiego. Wyrażenie *persona non grata* jest poświadczane w językach słowiańskich głównie w znaczeniu dyplomatycznym ‘przedstawiciel dyplomatyczny lub członek personelu dyplomatycznego, którego obecność na terytorium państwa przyjmującego stała się niepożądana’ [SWO], znacznie rzadziej zaś w znaczeniu potocznym lub ironicznym ‘osoba niepożądana, niemile widziana’.

Wyrażenie *persona non grata* występuje w większości języków słowiańskich znacznie częściej niż *persona grata*, o czym przekonują dane z tych narodowych korpusów języków słowiańskich, do których udało się dotrzeć dla potrzeb tego artykułu. Zastanawiające jest, że w Narodowym Korpusie Języka Rosyjskiego przykłady z *persona non grata* przeważają w stosunkowo niewielkim stopniu nad wyrażeniem *persona grata* (28–58,3% ~ 20–41,7%). Korpus górnołużycki wykazuje przewagę *persona grata* (5 poświadczeń) nad *persona non grata* (3 poświadczenia) – 62,5% ~ 37,5%, ale nieznaczna liczba przykładów w korpusie uniemożliwia wyciągnięcie wiarygodnego wniosku³. W korpusach innych języków słowiańskich udział wyrażenia *persona grata* w stosunku do *persona non grata* waha się od 7,7% (język słoweński) do 12,6% (język polski). W przyszłości niezbędna będzie interpretacja odpowiednich danych z następujących korpusów: dolnołużyckiego, bośniackiego, serbskiego, czarnogórskiego, macedońskiego, bułgarskiego, ukraińskiego i białoruskiego.

Bibliografia

Słowniki (wraz ze stosowanymi skrótami)

B-PS – Chylak-Schroeder Teresa, Głuszkowska-Babicka Jadwiga, Jasińska-Socha Teresa, red. (2012), *Belaruska-pol'ski sloŭnik*, Warszawa.

DNS/NDW – Starosta Manfred (1999), *Dolnoserbsko-nimski słownik/Niedersorbisch-deutsches Wörterbuch*, Bautzen.

DOW/NHS – *Deutsch-obersorbisches Wörterbuch/Němsko-hornjoserbski słownik* (1989–1991), Leitung des Autorenkollektivs Helmut Jentsch, t. 1–2, Bautzen.

3 Przewaga wyrażenia *persona grata* nad *persona non grata* w korpusie górnołużyckim HOTKO wynika zapewne z ubogiej podstawy materiałowej tego korpusu.

- DRMJ – *Digitalen rečnik na makedonskiot jazik – Verzija: 1.2.062*, <https://drmj.eu/> [dostęp: 10 marca 2024].
- HPBab-Fin-Mog – Babić Stjepan, Finka Božidar, Moguš Milan (1996), *Hrvatski pravopis*, Zagreb.
- HPBab-Mog – Babić Stjepan, Moguš Milan (2011), *Hrvatski pravopis*, Zagreb.
- ISJP – Bańko Mirosław, red. (2000), *Inny słownik języka polskiego PWN*, t. 1–2, Warszawa.
- L – Linde Samuel Bogumił (1807–1814), *Słownik języka polskiego*, t. 1–6, Warszawa.
- M-RRGaw – Gavriš Ksenija (1969), *Makedonsko-ruski rečnik*, Skopje.
- NOS – Tihonov A.N., Kazak M.Ŭ., red. (2000), *Novyj orfografičeskij slovar' – spravočnik russkogo âzyka*, Moskwa.
- NSRJEfr – Efremova Tat'âna F., red. (2000), *Novyj slovar' russkogo âzyka. Tolkogo-slovoobrazovatel'nyj*, t. 1–2, Moskwa.
- NTSUM – Âremenko Vasil, Slipuško Oksana M., red. (2000), *Novyj tlumačnij slovník ukraïns'koï movi u čotir'oh tomah*, Kiïv.
- ORD – Wheeler Marcus, red. (1997), *The Oxford Russian Dictionary*, Oxford–New York.
- OSUM – Pešak Mihajlo M., red. (1977), *Orfografičnij slovník ukraïns'koï movi*, Kiïv.
- P-BS/SP-B – Volkava Jaŭgennja V., Avilava Valâncina L. (2004), *Pol'ska-belaruski sloŭnik/Słownik polsko-białoruski*, red. H. A. Cychun, Minsk.
- PCJRCJ – Nikčević Vojislav, red. (2009), *Pravopis crnogorskoga jezika i Rječnik crnogorskoga jezika (pravopisni rječnik)*, Podgorica.
- PČP – Hlavsa Z. i in. (2003), *Pravidla českého pravopisu*, Praha.
- P-ČS – Oliva Karel, red. (1999), *Polsko-český slovník*, t. 1–2, Praha.
- P-HRMog-Pin – Moguš Milan, Pintarić Neda (2002), *Poljsko-hrvatski rječnik*, Zagreb.
- PSP – Kačala Ján, red. (1991), *Pravidlá slovenského pravopisu*, Bratislava.
- P-SR/SP-S – Živanović Đorđe, red. (1999), *Pol'sko-srpski rečnik/Słownik polsko-serbski*, t. 1–2, Beograd.
- P-SS – Vodnik France (1977), *Poljsko-slovenski slovar*, Ljubljana.
- RBE: *Rečnik na b"lgarskiâ ezik*, <https://ibl.bas.bg/rbe/> [dostęp: 11 marca 2024].
- RBJ – Čedić Bajro, red. (2007), *Rječnik bosanskog jezika*, Sarajevo.
- RČDBE – Milev Aleksandr, Nikolov Božil, Bratkov Jordan (1978), *Rečnik na čuždite dumi v b"lgarskiâ ezik*, Sofiâ.
- RHJAnić – Anić Vladimir (2007), *Rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb.
- ROS – Lopatin Vladimir V., red. (1999), *Russkij orfografičeskij slovar'*, Moskwa.
- RSJMatSrp – Vujačić Milica, red. (2011), *Rečnik srpskoga jezika. Izmeñeno i popravljeno izdañe* [Matica Srpska], Novi Sad.
- SFSkor – Skorupka Stanisław (1977), *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, t. 1–2, wyd. 3, Warszawa.

- SIWS – Babkin Aleksandr M., Šendecov Valentin V. (1994), *Slovar' inoazyčnych vyražennij i slov, upotreblâûšihâ v russkom âzyke bez perevoda. V treh knigah*, t. 1–3, Sankt-Petersburg.
- SJPDor – Doroszewski Witold, red. (1958–1969), *Słownik języka polskiego*, t. 1–11, Warszawa.
- SJPDun – Dunaj Bogusław, red. (2000), *Słownik współczesnego języka polskiego*, t. 1–2, Warszawa.
- SJPSzym – Szymczak Mieczysław, red. (1978–1981), *Słownik języka polskiego*, t. 1–3, Warszawa.
- SM-P/P-MPianTopVid – Pianka Włodzimierz, Topolińska Zuzanna, Vidoeski Bozidar (1990), *Słownik macedońsko-polski i polsko-macedoński*, Warszawa–Skopie.
- S-NS – Tomšič France (1983), *Slovensko-nemški slovar*, Ljubljana.
- SPP – Anusiewicz Janusz, Skawiński Jacek (1996), *Słownik polszczyzny potocznej*, Warszawa–Wrocław.
- SP-S/S-P – Stano Mikulas, Buffa Ferdinand (1998), *Słownik polsko-słowacki/słowacko-polski*, Warszawa.
- SRJOż – Ożegov Sergej I. (1970), *Slovar' russkogo âzyka*, Moskwa.
- SS-Ch-PFran – Frančić Vilim (1959), *Słownik serbochorwacko-polski*, t. 1–2, Warszawa.
- SSČŠV – *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost* (2003), Praha.
- SSJČ – Havránek Bohuslav, red. (1989), *Slovník spisovného jazyka českého*, t. 1–8, Praha.
- SSKJonline – <https://bos.zrc-sazu.si/sskj.html> [dostęp: 13 marca 2024].
- SW – Karłowicz Jan, Kryński Adam Antoni, Niedźwiedzki Władysław (1900–1927), *Słownik języka polskiego*, t. 1–8, Warszawa (tzw. *Słownik warszawski*).
- SWil – Zdanowicz Aleksander i in. (1861), *Słownik języka polskiego*, t. 1–2, Wilno (tzw. *Słownik wileński*).
- SJPDun – Dunaj Bogusław, red. (1996) *Słownik współczesnego języka polskiego*, t. 1–3, Warszawa.
- SWO – Sobol Elżbieta, red. (1995), *Słownik wyrazów obcych*, wyd. nowe, Warszawa.
- TSBM – Krapiva Kandrat, red. (1977–1984), *Tłumačal'ny sloŭnik belaruskaj movy*, t. 1–5, Minsk.
- US-E – Popovič Miroslav, red. (2001), *Universal'nij slovník-enciklopediâ*, Kiïv–L'viv.
- WSJP – Źmigrodzki Piotr, red. (2007–), *Wielki słownik języka polskiego PAN*, <https://wsjp.pl/> [dostęp: 1 lipca 2025].

Źródła korpusowe

- Narodowy Korpus Języka Polskiego – <https://nkjp.pl/poliquarp/> [dostęp: 5 lutego 2024].
- Narodowe Korpusy Języków Łużyckich – https://www.korpus.cz/kontext/query?corpname=hotko_v2 [dostęp: 5 lutego i 5 marca 2024].

Narodowy Korpus Języka Chorwackiego – https://corpora.clarin.hr/crystal/#dashboard?corpname=HNK_v3o [dostęp: 11 marca 2024].

Narodowy Korpus Języka Czeskiego – <https://www.korpus.cz/kontext/corpora/corplist> [dostęp: 11 marca 2024].

Narodowy Korpus Języka Rosyjskiego – <https://ruscorpora.ru/> [dostęp: 11 marca 2024].

Narodowy Korpus Języka Słowackiego – <https://korpus.sk/> [dostęp: 11 marca 2024].

Narodowy Korpus Języka Słoweńskiego – <https://www.cjvt.si/en/research/cjvt-projects/gigafida-corpus/> [dostęp: 11 marca 2024].

Wyszukiwarka korpusowa PELCRA dla danych NKJP (Cytowanie), <https://pelcra-nkjp.clarin-pl.eu/> [dostęp: 11 marca 2024].

Literatura

Jędraszko Czesław (1973), *Łacina na co dzień*, Warszawa.

prof. dr hab. Tadeusz Lewaszkiewicz – (profesor emerytowany) Instytut Filologii Polskiej, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; zainteresowania naukowe: językoznawstwo polonistyczne i sorabistyczne, wybrane zagadnienia ogólnosłowiańskie.